

GRADANSKI

Sistemska nekažnjivost mučitelja

Piše: Daliborka Uljarević

Upravo ta razlika u tretmanu koji su u policiji imali Mirko Banović, osuđeni nasilnik i Goran Stanković, prvi policijski insajder i čovjek koji je u ključnom trenutku pokazao nevjerovatnu građansku hrabrost za koju bi od svake demokratske policije bio nagrađen, predstavlja najmjerodavniji indikator o tome koliko su reforme u policiji učinkovite, kako policija primjenjuje zakon i Kodeks, i koje kvalitete svojih službenika cijeni.

Pored zakona, policiju obavezuje i Kodeks policijske etike, čiji je cilj da obezbijedi da djelovanje njenih službenika bude zakonito, profesionalno, tolerantno i pravično. Nepoštovanje njegovih odredbi je neke koštalo i posla, ali zabrinjava što praksa ukazuje da se i ovaj važan dokument primjenjuje selektivno. Dok se revnosno kažnjavanju oni policijski službenici koji su danilovgradskom zlataru ostali dužni novce za svadbeni prsten, ili što u mnoštvu porodičnih i egzistencijalnih problema sa kojima se suočavaju, pri izlasku iz kuće, nijesu namjestili pravilno kapu ili kravatu, Kodeks ne postoji za one policajce koje država za koju i sami rade goni zbog najgnusnijih krivičnih djela.

Policijski službenik **Mirko Banović**, pomenut i u izvještaju *State Department*-a kao osumnjičeni za brojne prijetnje, uključujući i prijetnje smrću, upućene istraživaču kršenja ljudskih prava **Aleksandru Saši Zekoviću** 2007, nije bio predmet Kodeksa. Standardi Savjeta Evrope kažu: "Svaka zabrana mučenja i drugih oblika zlostavljanja gubi na uvjerljivosti ako službena lica koja su takva djela počinila ne odgovaraju za svoje postupke. Ako se na informaciju koja ukazuje na zlostavljanje ne reaguje brzo i efikasno, službena lica koja su sklona zlostavljanju osoba lišenih slobode brzo će povjerovati – i to s razlogom – da to mogu da čine nekažnjeno. Svi naponi uloženi u promovisanje ljudskih prava biće osuđeni na neuspjeh". Nije moglo nikoga iznenaditi kad je u junu 2010. pred Osnovnim sudom u Baru protiv istog Mirka Banovića, i njegovih kolega **Vuksana Damjanovića, Jugoslava Raičevića i Nenada Krstajića** okončan postupak u kojem su svi osuđeni za krivično djelo zlostavljanja i mučenja građanina **Milike Bukilića**. U ponovljenom postupku, maja 2011, osuđeni su na zatvorsku kaznu od 1, odnosno na 2 godine uslovno. Krstajić je policiju napustio na lični zahtjev, a ostali nasilnici nijesu ni privremeno udaljeni iz policije. Nekadašnja solidarnost sa kolegama je time prerasla u solidarnost u zločinu.

Međunarodni standardi za pošteno policijsko postupanje postoje zbog budućnosti, kao korektivna mjera prema službenim licima koji zlostavljaju građane. Nastavkom nekažnjivosti mučitelja crnogorska policija ugrožava sve nas kao građane i urušava temeljne vrijednosti demokratskog društva. Ti standardi obavezuju upravu policije da razvija kulturu ponašanja u kojoj će se rad i druženje sa kolegama koji su vršili zlostavljanje smatrati neprofesionalnim – a u pogledu napredovanja u karijeri nesigurnim, dok će se na rad u timu čiji članovi postupaju po zakonu gledati kao na ispravan i profesionalno nagradiv. Standardi zagovaraju i mjere zaštite za one koji prijave zlostavljanje. I tu je crnogorska policija pala na elementarnom ispitu, o čemu svjedoči iskaz sada već bivšeg policajca **Gorana Stankovića**. Upravo ta razlika u tretmanu koji su u policiji imali Mirko Banović, osuđeni nasilnik i Goran Stanković, prvi policijski insajder i čovjek koji je u ključnom trenutku pokazao nevjerovatnu građansku hrabrost za koju bi od svake demokratske policije bio nagrađen, predstavlja najmjerodavniji indikator o tome koliko su reforme u policiji učinkovite, kako policija primjenjuje zakon i Kodeks, i koje kvalitete svojih službenika cijeni.

Zekovića je u februaru 2011, nakon 4 godine, Tužilaštvo obavijestilo da je njegov slučaj zastario, ali i da nikakve mjere nijesu preduzete da se isti procesuiru i pored uredno podnešenih prijava i dokaza.

Vrhovnoj državnoj tužiteljki **Ranki Čarapić** nije palo na pamet da zbog ove zastare utvrdi odgovornosti tužilaca koji su radeći na predmetu propustili preduzeti niz istražnih radnji, kao i da naloži procesuiranje policijskih službenika koji su opstruirali istragu i učinili da spisi predmeta ostanu prazni. Ne osjeća se odgovornim ni državni vrh ni Uprava policije koji su te 2007. obećavali da će ovaj slučaj biti riješen. Da nije tragična za samu žrtvu, bila bi smiješna činjenica da u spisima predmeta nema ključnog dokaza - snimka poziva sa prijetnjama Zekoviću, a koje je potpisnica ovih redova predala nadležnom policijskom službeniku. Radnja koja je sastavni dio i lošijih kriminalističkih filmova – vještačenje glasa, nije nikada sprovedena iako su žrtva i civilni sektor ukazivali na njenu neophodnost kako bi se utvrdilo da li je policijski službenik Banović zaista osoba koja je prijetila. Umjesto toga, **Veselin Veljović** je svom službeniku povjerovao na riječ da to nije učinio!? Da li je i sada Banovićeva riječ i riječ njegovih kolega jača od sudske presude?

Policije sa razvijenim mehanizmima demokratske kontrole vode računa da privremeno iz svojih redova udalje svakog policijskog službenika koji se tereti za prekoračenje ovlašćenja i izvršenje teškog krivičnog djela. Ukoliko se optužbe sudski dokažu tom policajcu prestaje radni odnos. Savjetu za građansku kontrolu rada policije trebalo je više od pola godine da rukovodstvo policije ubijedi o bar privremenoj nedostojnosti policajca **Ivice Paunovića**. Podsjećanja radi, Paunovića je država teretila za učešće u mučenju i zlostavljanju pokojnog **Aleksandra Pejanovića**, ali i da je pomagao narkodilerima u prikriivanju dokaza tokom njihovog boravka u policijskom pritvoru u kojem je inače radio. Zeković je javno tvrdio da je druga optužnica protiv Paunovića vremenski postavljena kada je počelo suđenje grupi policajaca zbog torture nad pokojnom Pejanovićem iako su operativna saznanja i dokazi o tim aktivnostima postajali i ranije. Pošto je to bio vid pritiska na njega tokom suđenja da bude pri onoj "istini" koju im je izdiktirao nadređeni, a ne onoj koja je zasnovana na činjenicama, dvije optužnice nijesu bile prepreka starješinama da Paunoviću omoguće da radi i zarađuje.

U Crnoj Gori se zločini praštaju onima koji su izgleda moćnike zadužili i koji će im možda biti potrebni i ubuduće. Takav blagonaklon pogled na zločine i zločince nije slučajan, a i čini sve priče o vladavini prava predstavnika ovih istih institucija licimjernim.

Autorka je izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO).